

Arbets. nr. 16/12.1.1998

M

EKENÄS ÅSENBY VESTERKULLA

Provgrävning av en stenåldersboplats

Jan Fast 1997

Fast. 12.1.1998

INNEHÅLL

1. INLEDNING.....	1
2. EKENÄS ÅSENBY VESTERKULLA - Provgrävning av en stenåldersboplats.....	2
3. BOPLATSENS BELÄGENHET OCH TOPOGRAFI.....	3
4. UTGRÄVNINGSMETODER.....	3
5. UTGRÄVNINGSRISULTAT.....	4
5.1. Kulturlager.....	4
5.2. Utgrävningsfynd.....	4
5.3. Datering av boplatsen.....	5
6. SAMMANFATTNING.....	5
7. NEGATIV- OCH DIAPOSITIV FORTECKNING.....	6
UTDRAG UR GRUNDKARTA.....	7
KARTOR.....	8
BILDPLANSCHER.....	10

1. INLEDNING

Stenåldersboplatsen *Vesterkulla i Åsenby i Ekenäs* stad hittades av amatörarkeolog Lisbet Jung i på hösten 1995. Boplatsen inspekterades av Ekenäs museums landskapsmuseiforskare Peter Sjöstrand den 20.9.1995. I samband med inspektionen hittade P. Sjöstrand och L. Jung porösa kamstämpelornerade lerkärlsbitar och kvartsavslag i den mitt på boplatsen anlagda privatsandgropens östra del.

Undertecknad hade redan en längre tid haft för avsikt att ordna en arkeologisk utgrävning med skolelever i Västra Nyland. På initiativ av historielärare Sture Lindholm vid Ekenäs gymnasium beslöts en dylik utgrävning att förrättas på stenåldersboplatsen i Åsenby den 28-30.5.1997. Utgrävningen föregicks av en trettio timmars kurs i arkeologi vid Ekenäs gymnasium och provutgrävningen av stenåldersboplatsen i Åsenby avslutade kursen. I utgrävningsarbetet och kursen deltog sammanlagt 48 gymnasieelever. Som utgrävningsledare fungerade undertecknad och som viceutgrävningsledare fil. stud. Jeannette Selin.

Trots att boplatsen så gott som totalförstörts genom sandtäckt var resultaten av provgrävningen goda. Även erfarenheten att gräva med motiverade Ekenäsungdomar var genomgående mer än positiv. Gymnasie-eleverna klarade sitt krävande jobb med glans och förtjänar högt betyg för sina insatser.

Det är att önska att utgrävningarna i Åsenby fortsätter, likväl är det önskvärt att Ekenäs gymnasium fortsätter att sammanbinda konkret forskning och skolundervisning i arkeologi. Stenåldersboplatsen i Åsenby kan säkert bjuda på många positiva upplevelser för skolelever ännu under många år framöver.

Helsingfors den 29.12.1997

Jan Fast

2. EKENÄS ÅSENBY VESTERKULLA
- Provgrävning av en stenåldersboplats

- Grundkarta: **2014 04 SNAPPERTUNA**
- Koordinater: **X = 6657 24**
Y = 2478 26
Z = 25 m
- Stad: **Ekenäs**
- By: **Åsenby**
- Gård: **Vesterkulla I (RN 7:0)**
- Ägare: **Holger Rafael Lindholm, Åsenby, 10300 KARIS, tel. 019-234 160**
- Tidigare fynd: **Inspektionsfynd från inspektionen den 20.9.1997. 5.**
- Utgrävningens fynd: **NM 30598:1 - 207**
- Negativ nr: **F: 108 858- 108 859**
- Diapositiv nr: **37 929 – 37 933**

En förteckning över negativerna och diapositiverna finns i slutet av rapporten s. 10.

3. BOPLATSENS BELÄGENHET OCH TOPOGRAFI

Åsenby stenåldersboplats är belägen ca 1 km söderom stamväg 51. Boplatsen (sandgropen) ligger på en sandmo som genomskärs av Åsenby-vägen. I öster avgränsas sandmon av en dæld, i väster dels av ett litet berg dels av en mosse (Lammansmossen). Dälden har under senkamkeramisk tid utgjort ett ca 500 m. långt sund som löpt i riktning NNE-SSW (se översiktskarta s.12).

På sandmon växer tallskog, i dälden gran och enstaka lövträd. Undervegetationen består främst av risväxter (lingon och blåbär), i dälden växer mossor.

Boplatsens läge visar entydigt på en fångstboplats. Boplatsens centrala delar har legat i ett mycket skyddat läge vid det forna sundets smalaste ställe. SSV om boplatsen låg vidsträckt vindpinade, dynartade sandstränder

4. UTGRÄVNINGSTEKNIK

Vid utgrävningen grävdes 18 provgropar och ett kortare 10 meter långt provshakt i sandgropens östra och sydöstra del. Några provgropar och provstick i sandgropens västra och norra del visade entydigt att boplatsoområdet inte sträckt sig åt dessa håll. Provgroparnas platser utpålades före utgrävningen. Före utgrävningens inledande hölls också en kort introduktionsföreläsning vid Ekenäs gymnasium. För att underlätta organiseringen av utgrävningen delades eleverna in i grupper om tre eller fyra per provgrop.

Själva utgrävningsarbetet inleddes med avtorvning. Samtliga provgropar och provshaktet avtorvades med spade. Grävandet i kulturlagret företogs med murslev i 10 cm:s lager. All grävd jord sållades genom ett 4 mm:s såll. Också den nerrasade jorden i sandgropskanten nedanför provshaktet sållades.

Utgrävningen dokumenterades både fotografiskt och genom att rita kartor. Eftersom inga som helst smutsfärgningar eller konstruktioner observerades i provgroparna eller i provshaktet ritades inga nivåkartor. Också fotografier togs sparsamt av samma orsak (förutom några arbets- och översiktbilder).

Utgrävningens fynd togs tillvara med en kvadratmeters noggrannhet. Viktigare föremålsfynd fyndplatser uppmättes med 1 cm:s noggrannhet.

På hösten fylldes provgroparna omsorgsfullt igen.

5. UTGRÄVNINGSRISULTAT

Trots att det redan före själva utgrävningen stod klart att bopplatsen skadats svårt av sandtäckt (under tiotal år) gav lösfynden från sandgropens östra del orsak att anta att åtminstone en liten del av bopplatsen bevarats. Provgrävningen visade också entydigt att så var fallet. Trots att bopplatsens centrum totalförstörts kunde de vid utgrävningen tillvaratagna fynden ännu på ett intressant sätt belysa bopplatsens förhistoriska skeden.

5.1. Kulturlager

Bopplatsens kulturlager saknade helt färgningar. Under yttorven stötte eleverna på ren sgs. helt stenfri podsol över hela det undersökta området. Urlakningslagret var tjockt i nästan alla provgropar och det är därför möjligt att det tunna kulturlagrets färgningar, i bopplatsens utkanter, "försvunnit" i urlakningslagret. Det ofärgade kulturlagret innehöll emellertid fynd, ställvis t.o.m. förhållandevis rikligt. De första fynden påträffades i regel genast under torven och de rikligaste fynden i allmänhet på ca 10-15 cm:s djup. Djupare ner avtog fynden i regel mycket snabbt.

5.2. Fyndmaterial

Bopplatsens fyndmaterial kan med befog sägas vara typiskt för en senkamkeramisk bopplats med några, kanske viktiga, undantag.

Lerkärlsbitarna från bopplatsen utgör en mycket homogen grupp. Bitarna tillhör med ett undantag när stilart Ka II:2 (yngre typisk kamkeramik 3200-2800 f. Kr.). En bit Ka II:1 (äldre typisk kamkeramik) som påträffades i sandgropen talar om att de första människorna kanske besökt platsen ännu tidigare.

Lerkärlsbitarna är mycket porösa, antagligen som ett resultat av valet av avmagringsämne (kalksten?) och att de legat tusentals år i jorden. Lerkärlen har ornerats med långa smala kamstämpelavtryck och gropar. På några bitar bildar kamstämpelavtrycken vinkelband och romber.

Vid utgrävningen påträffades både hela och fragmentariska stenföremål. Föremålen har vanligen tillverkats av importerad flinta, kvarts, porfyr eller skiffer. Flintan har uppenbarligen varit en högt skattad raritet, fyndmaterialet innehåller ett stort antal fina små avslag av kalksten som slagits av flintnodulerna före bearbetningen av själva kärnan. Den omsorg med vilken kalkstensskalet formligen "finskalats" av flintan visar hur flintmakaren velat försäkra sig om att ingen dyrbar flinta följer med kalkstenen då den avlägsnas. Jag har inte tidigare stött på ett dylikt fenomen, kanske företeelsen är typisk för just Åsenby bopplatsen.

Fyndmaterialet innehåller vid sidan om två flintpilspetsar också några fina flintskrapor, en flintsåg och några andra små redskap av kvarts och bergart.

Brända benbitar förekommer mycket sparsamt i Åsenby-materialet, till skillnad från vad som annars är vanligt på kamkeramiska bopplatser. Kanske orsaken är utgrävningsteknisk eller kanske resultatet speglar något annat i bopplatsens historia. Kommande utgrävningar kanske ger svar på denna fråga.

5.3. Datering av boplatsen

Fyndlagrets höjd över havet (ca.24,5- 25,5 m) ger tillsammans med föremålsfynden goda skäl att datera boplatsen till yngre typisk kamkeramisk tid , eller omvandlat till okalibrerade kalenderår ca 3200-2800 f. Kr. En del av fynden påträffades nedanom den kamkeramiska strandlinjen. Dessa har sannolikt hamnat i vattnet redan under stenåldern, endera som ett resultat av mänsklig verksamhet eller vågerosion.

Boplatsen verkar ursprungligen ha varit ganska liten och kan allmänt taget karakteriseras som en säsongboplats. Kanske var boplatsen ett fångstläger som bara besöktes sporadiskt under kanske hundra års tid. Eftersom 1997-års utgrävning var mycket begränsad till sin omfattning är det naturligtvis möjligt att kommande utgrävningar kan förändra bilden något. De nu erhållna utgrävningsresultaten är sannolikt ändå riktgivande.

6. SAMMANFATTNING

Vid provgrävningen av den kamkeramiska stenåldersboplatsen Vesterkulla I i Åsenby i Ekenäs utgrävdes sammanlagt en areal på ca. 28 kvadratmeter. Utgrävningen utfördes i form av en kurs i arkeologi vid Ekenäs gymnasium. I utgrävningen deltog sammanlagt 48 gymnasie-elever.

Vid provgrävningen påträffades medelmåttligt med fynd främst bestående av lerkärlsbitar (stilart II:2) och avslag av kvarts, kalksten, flinta och porfyr. Bland stenföremålen dominerar flintföremålen. De viktigaste redskapsfynden utgörs av några pilspetsar, skrapor och andra småföremål.

Provgrävningen visade att rester av den ursprungligen ganska lilla boplatsen bevarats på ett ungefär 100 kvadratmeter stort område i sandgropens östra del över 24-meters höjden. Följaktligen bör detta område klassas som fast fornlämning (klass II). Sandtäkten i sandgropens östra del får inte fortsätta förrän området undersökts arkeologiskt. Eftersom inga tecken på en fast fornlämning observerades annorstädes kring sandgropen kan sandtäkten obehindrat fortsätta i sandgropens norra, västra och södra delar.

7. NEGATIV- OCH DIAPOSITIVFÖRTECKNING

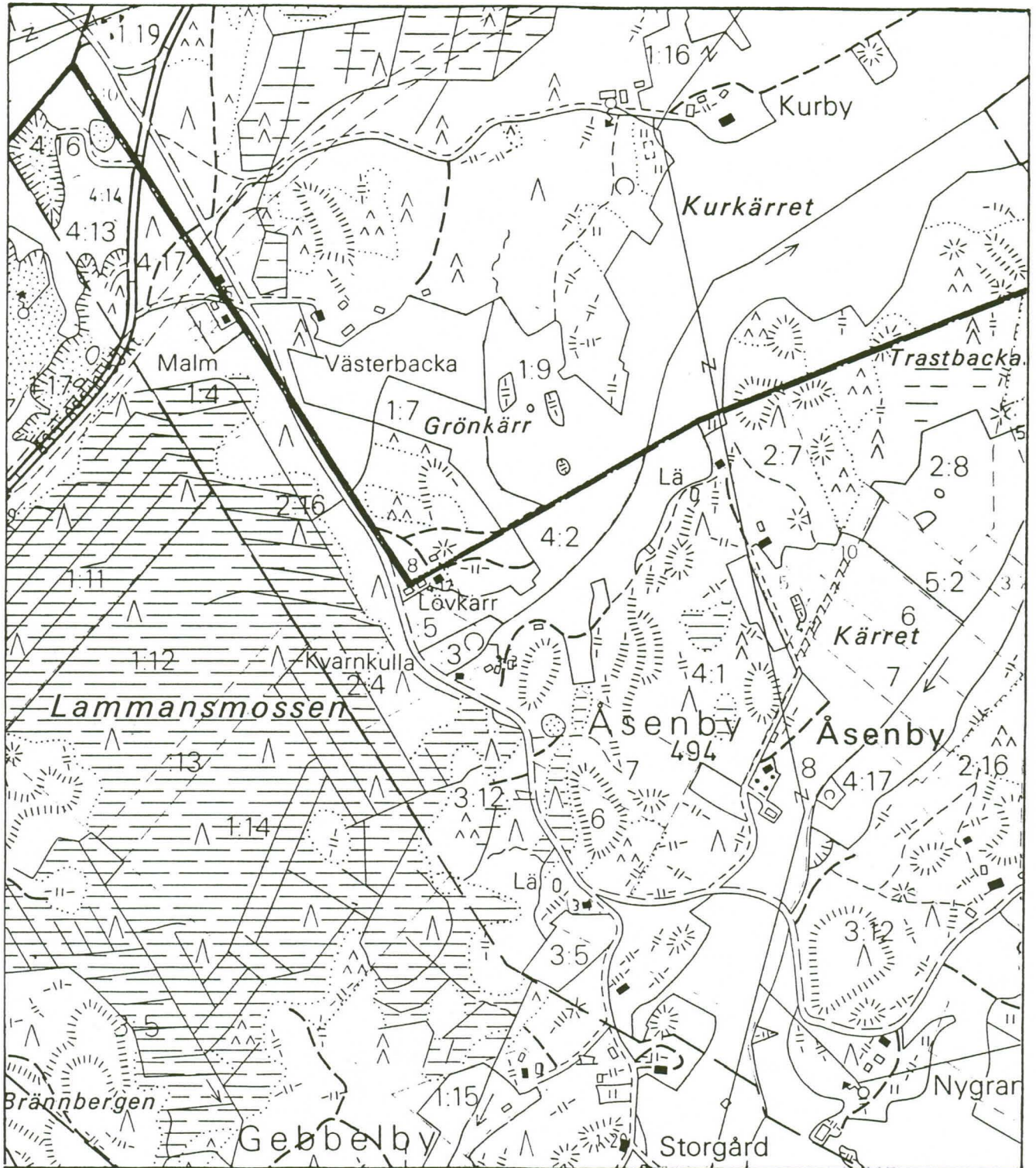
Negativen:

- F:108 858 Åsenby stenåldersboplats sedd från nordväst. Elever från Ekenäs gymnasium undersöker bevarade delar av boplatsen i sandgropens östra del (del av panorama).
- F: 108 859 Som ovan.

Diapositiven:

- 37 929 Översiktsbild. Åsenby stenåldersboplats sedd från nordväst.
- 37 930 Elever från Ekenäs undersöker boplatslämningar i sandgropens östra del. Foto fr. NV.
- 37 931 Gymnasie-elever på matpaus. Viceutgrävningsledare Jeannette Selin till höger.
- 37932 En provgrop undersöks. Foto från väster.
- 37 933 Utgrävningens yngsta deltagare gräver provgrop.

UTDRAG UR GRUNDKARTA

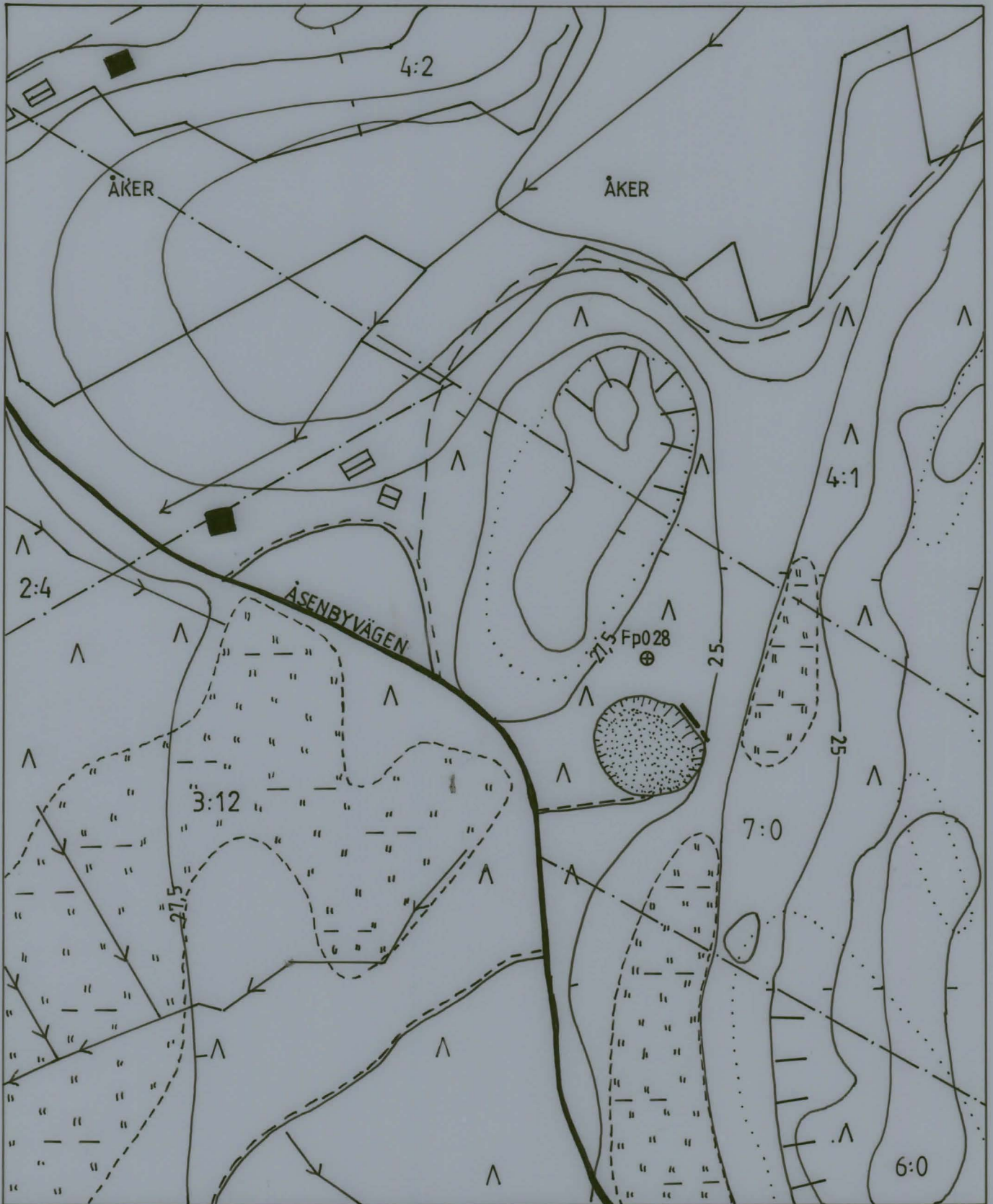

KARTA 2014 04 D (förstoring av grundkarta). Skala 1:10 000.

Ekenäs Åsenby Vesterkulla.

Undersökningsområdets koordinater: X=6657 24, Y=2478 46 och Z= ca 25 m.

Boplatsen utmärkt med rött på kartan.

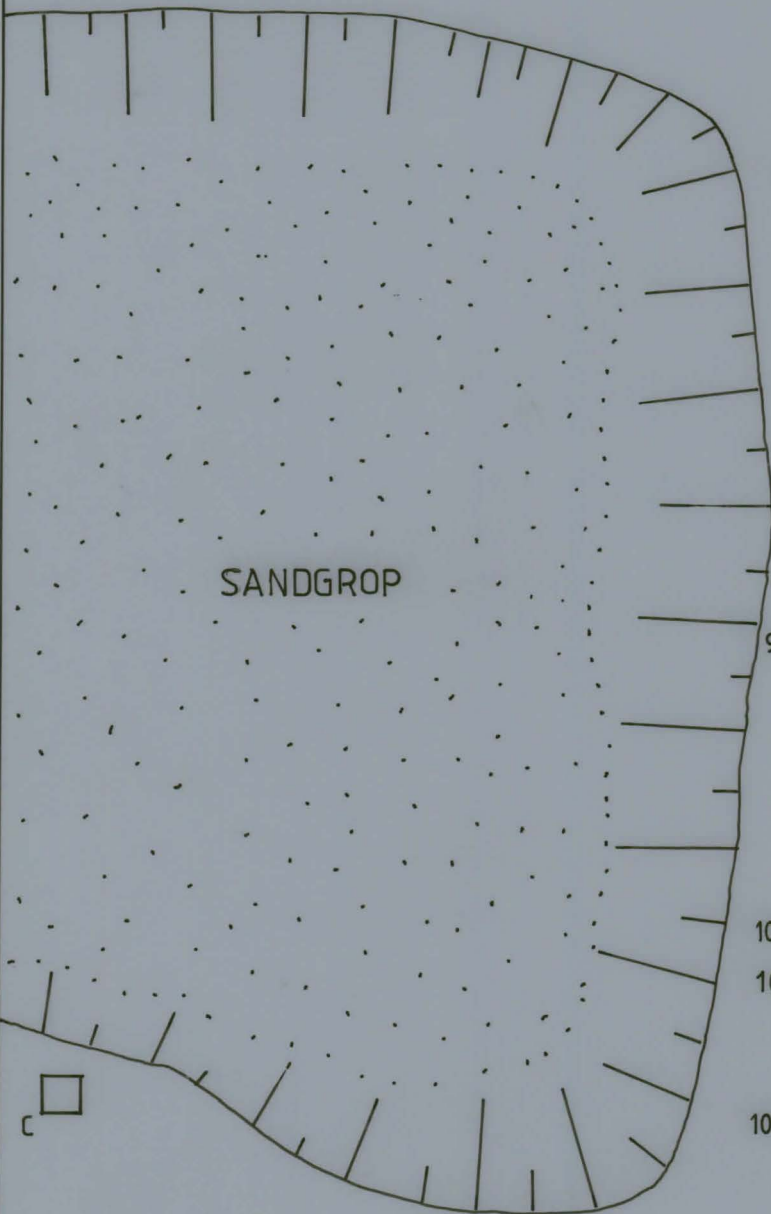

EKENÄS ÅSENBY VESTERKULLA
 J. FAST 1997
 Översiktskarta
 Skala 1:2000
 Fp 028 (27,32 m)
 Rit. J. Fast (kartbotten Ekenäs stad)

	PROVSCHAKT		KALBERG
	FIXPUNKT		TALLSKOG
	SANDGROP		SANKMARK
	DIKE		REG.NR.

EKENÄS ÅSENBY VESTERKULLA
 J.FAST 1997
 ÖVERSIKTSKARTA ÖVER PROVGROPARNA
 SKALA 1:200
 FP 028 (27,32m)
 RIT. J. FAST, J. SELIN

70/496 $\frac{177}{204}$

76/496 $\frac{211}{244}$

78/496 $\frac{204}{232}$

78/492

84/504 $\frac{209}{237}$

84/500 $\frac{237}{265}$

84/496 $\frac{249}{285}$

92/500 $\frac{251}{281}$

92/495 $\frac{296}{315}$

97/504 $\frac{235}{270}$

100/500 $\frac{277}{311}$

100/498 $\frac{313}{350}$

104/504 $\frac{262}{295}$

106/504 $\frac{267}{306}$

108/500

109/504 $\frac{296}{316}$

C

A

I

B

F: 108 858-108 859

ÅSENBY STENÅLDERSBOPLATS SEDD FRÅN NORDVÄST. ELEVER FRÅN ÉKENÄS GYMNASIUM UNDERSÖKER BEVARADE DELAR AV BOPLATSEN I SANDGROPENS ÖSTRA DEL.